

ОГЛЯД ЕЛЕКТРОХІМІЧНИХ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ

**Потенціометричний
Кондуктометричний
Електрогравіметричний
Вольтамперометричний**

Класифікація методів

А) в залежності від типу явищ, які вимірюються

Методи без прикладення потенціалу ззовні

➤ Потенціометричний

Методи з прикладенням потенціалу ззовні

➤ Електрогравіметричний
➤ Кондуктометричний
➤ Вольтамперометричний
(полярографічний)

ПОТЕНЦІОМЕТРИЧНИЙ МЕТОД АНАЛІЗУ

оснований на вимірюванні електрохімічного потенціалу індикаторного електроду, зануреного в дослідний розчин

Пряма потенціометрія

— основана на вимірюванні потенціалу індикаторного електроду, зануреного в дослідний розчин та розрахунку концентрації досліджуваних іонів.

Потенціометричне титрування - кінцева точка титрування встановлюється за зміною потенціалу індикаторного електроду.

Основне рівняння потенціометрії- рівняння Нернста

$$\varphi_{\text{Me}^{n+}/\text{Me}} = \varphi^{\circ}_{\text{Me}^{n+}/\text{Me}} + \frac{RT}{nF} \ln \alpha_{\text{Me}^{n+}}$$

де $\varphi^{\circ}_{\text{Me}^{n+}/\text{Me}}$ – стандартний електродний потенціал;

R – газова стала, 8.314 Дж/моль К

T – абсолютна температура, К;

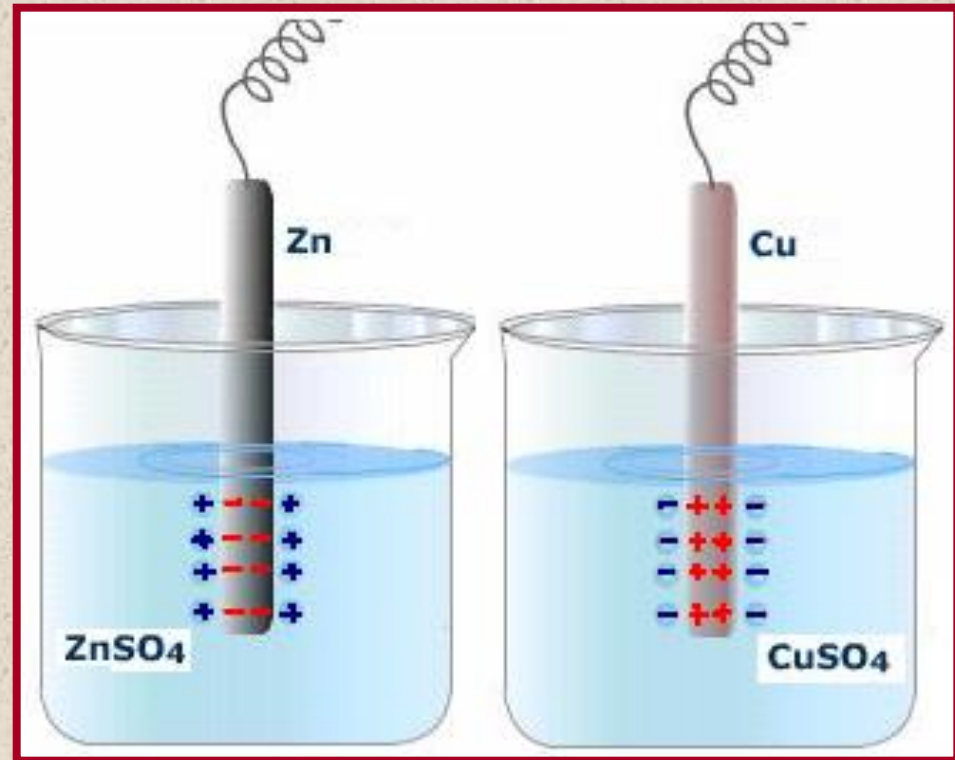
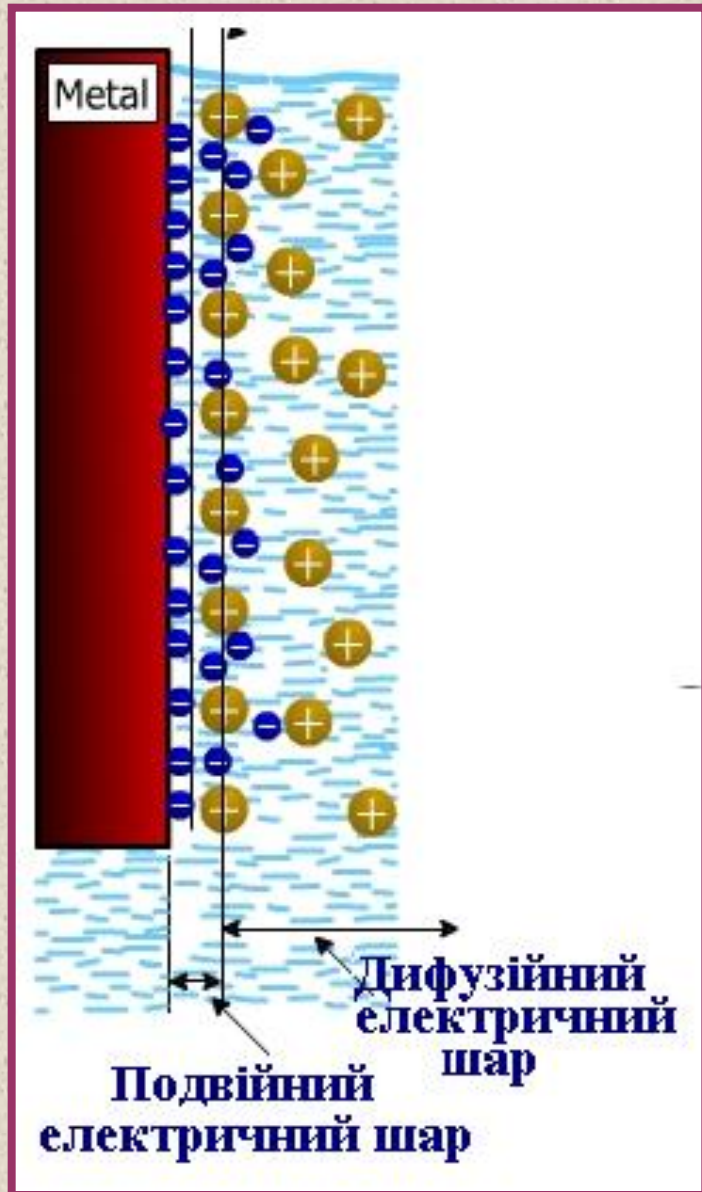
F – число Фарадея, 96500 Кл;

a – активність іонів металу в розчині.

У розбавлених розчинах

$$f = 1 \Rightarrow C = f\alpha_{\text{Me}^{n+}} \Rightarrow C_{\text{Me}^{n+}} = \alpha_{\text{Me}^{n+}}$$

Електроодний потенціал

Рівноважний потенціал електроду - різниця потенціалів, яка виникає на межі метал-розчин

Стандартний електродний потенціал -
потенціал редокс-пари, виміряний відносно
водневого електроду за стандартних умов

Реальний електродний потенціал -
потенціал редокс-системи виміряний за
реальних умов

Електроди потенціометрії

ЕРС дослідного гальванічного елемента:

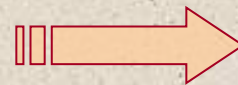
$$E = \varphi_{\text{ел. порівняння}} - \varphi_{\text{індикаторного ел.}}$$

Індикаторний електрод

$$\varphi = f(C)$$

Електрод **порівняння**:

$$\varphi = \text{const}$$

Індикаторні електроди

Вимоги:

- **швидке встановлення значення потенціалу**
- **відтворюваність значення потенціалу**
- **достатня хімічна стійкість електроду**

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНДИКАТОРНИХ ЕЛЕКТРОДІВ

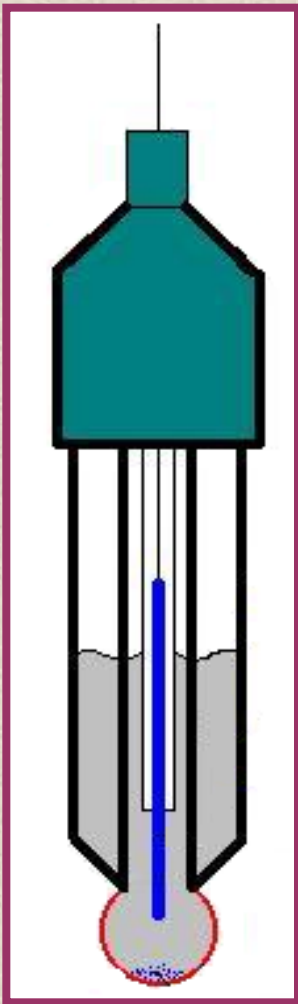
Металічні електроди I роду (Cu, Cr, Co)

$$\varphi = \varphi^\circ + \frac{2,3RT}{nF} \lg [Cu^{2+}]$$

Амальгамні електроди

Редокс-електроди (Pt, Au, Ir, графіт)

Іонселективні мембранні електроди
(H^+ , K^+ , Na^+ , Br^- , NO_3^- селективні)

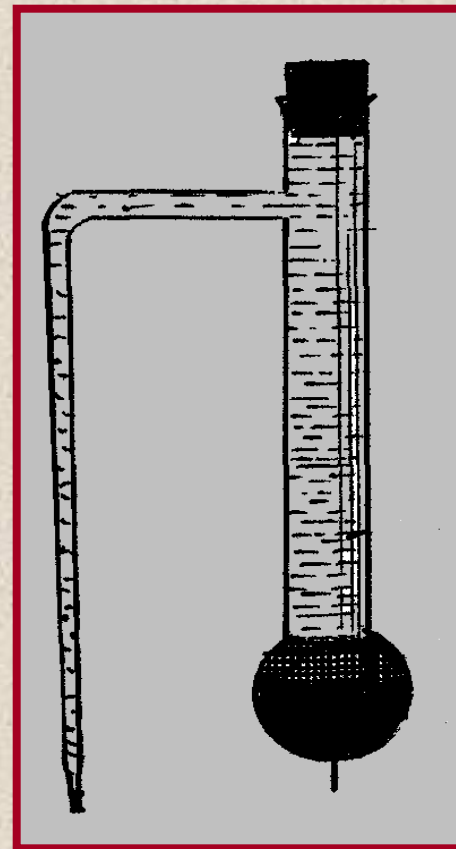
*Скляний електрод
(H^+ -селективний)*

**Ag | AgCl | 0,1 М КСl | Скляна мембрана
(кулька)**

Електроди порівняння

Хлорсрібний
 $\text{Ag}|\text{AgCl}|\text{KCl}$

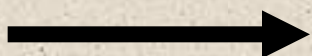

Каломельний
 $\text{Hg}|\text{Hg}_2\text{Cl}_2|\text{KCl}$

ПОТЕНЦІОМЕТРИЧНЕ ТИТРУВАННЯ

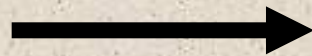
Індикаторні електроди в реакціях

осадження

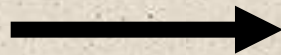
срібний, платиновий

ОКИСНО-ВІДНОВНИХ

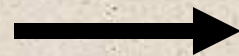
платиновий

КИСЛОТНО-ОСНОВНИХ

водневий, скляний,
хінгідронний

КОМПЛЕКСОУТВОРЕННЯ

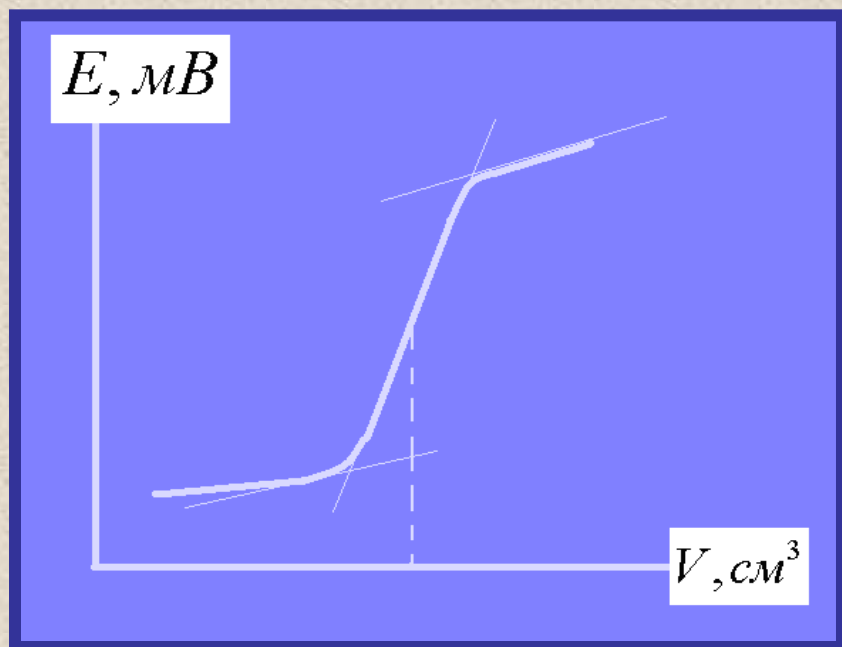
срібний

Іономір ЭВ-74

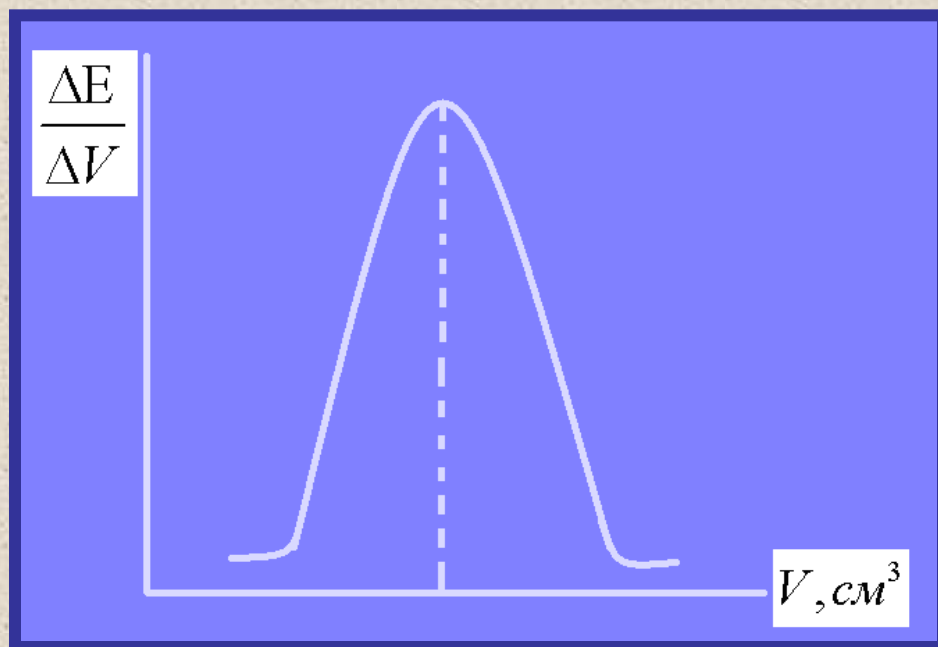

pH-метр

Визначення точки еквівалентності

Інтегральний вигляд

Диференціальний вигляд

КОНДУКТОМЕТРИЧНИЙ МЕТОД АНАЛІЗУ

**Пряма
кондуктометрія**

**основана на
залежності
електропровідності
від концентрації**

**Кондуктометричне
титрування**

**точка еквівалентності
встановлюється за
зміною електропровідності
розчину.**

Пряма кондуктометрія

Питома провідність – електропровідність розчину, що міститься між електродами, площиною 1см^2 , які знаходяться на відстані один від одного 1см .

$$\kappa = L \cdot \frac{l}{S} = \frac{1}{R} \cdot \frac{l}{S}$$

$$[\kappa] = \frac{\text{См(Сименс)}}{\text{м}}$$

$$\kappa = \frac{1}{\rho} \Rightarrow \rho = \frac{RS}{l}$$

Молярна електропровідність – це питома електропровідність, віднесена до числа моль еквівалентів в 1см^3 розчину

$$\lambda_V = \frac{K}{n} = \frac{K \cdot 1000}{C}$$

$$\lambda_V = \alpha \cdot \lambda_{\infty} = \alpha(U_+ + U_-)$$

Апаратура кондуктометрії

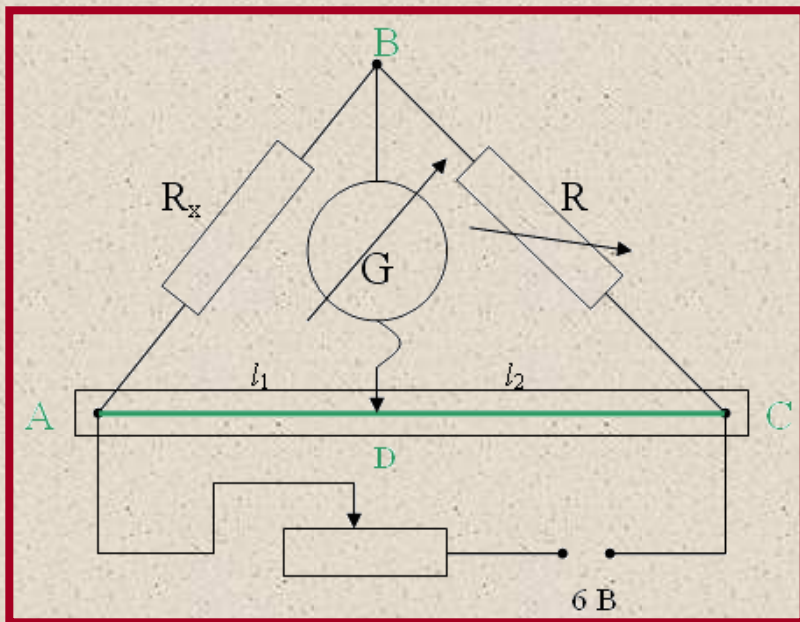
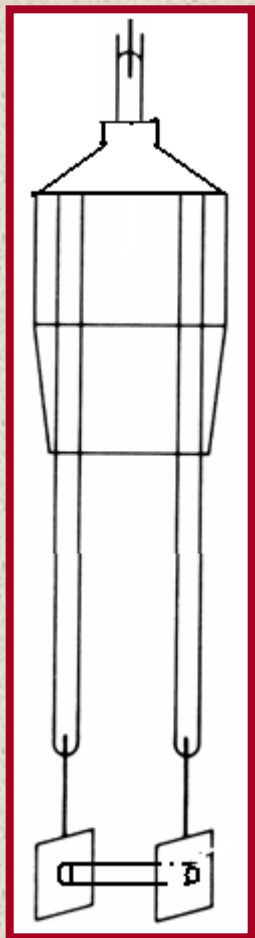

Схема Кольрауша

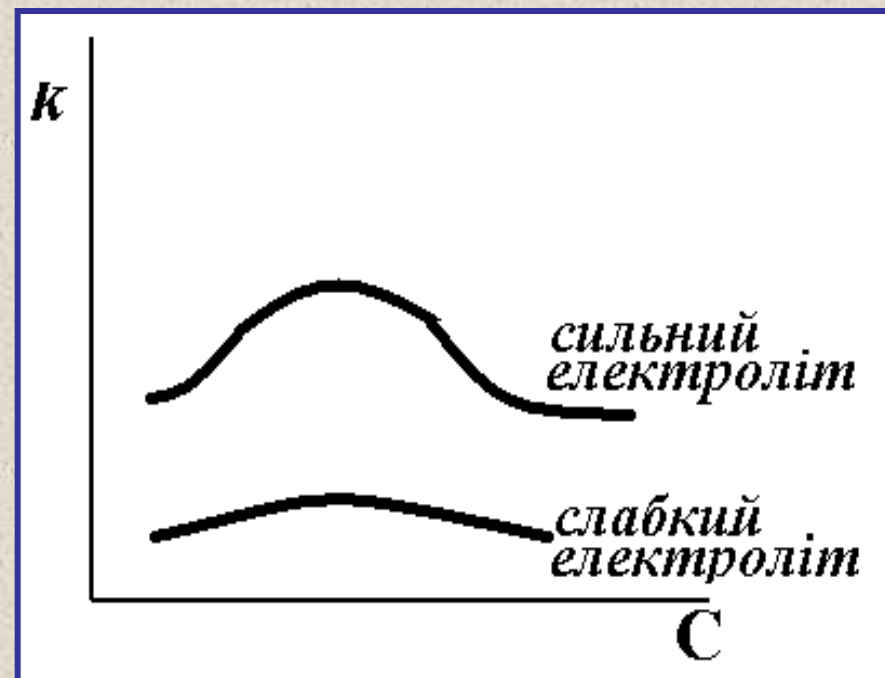

P - 38

Недоліки методу:

- метод неселективний
- складність залежності електропровідності від концентрації

Установка для отримання води очищеної з кондуктометричним датчиком для контролю якості води очищеної

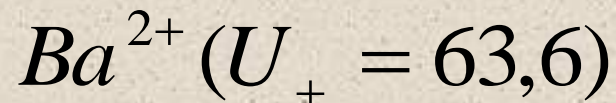
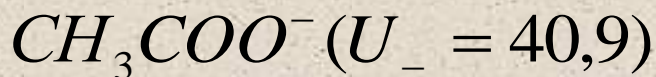
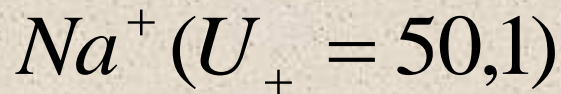
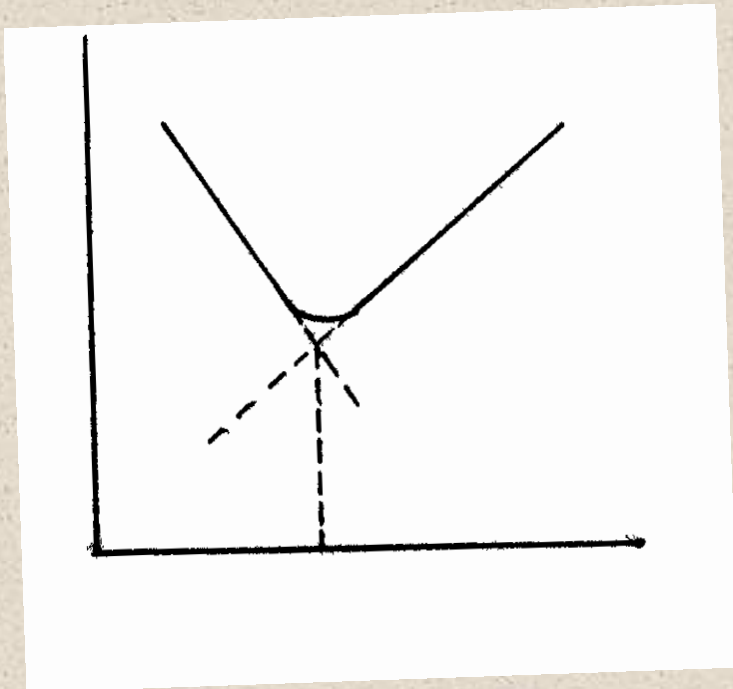
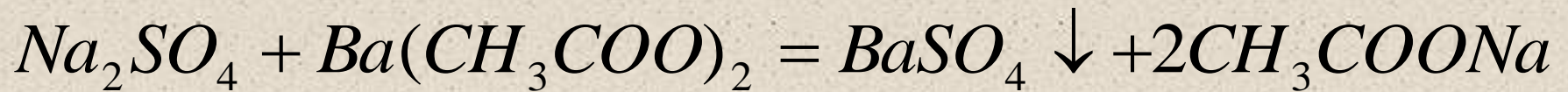

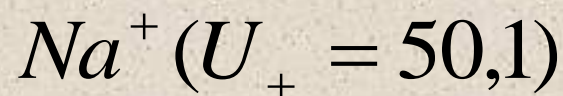
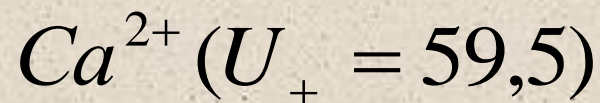
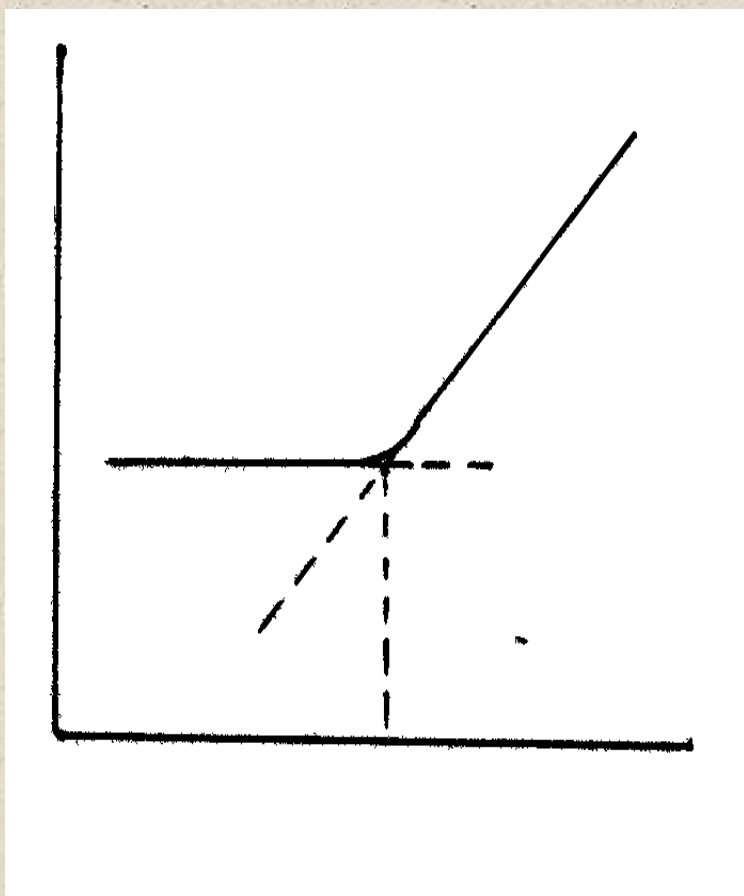
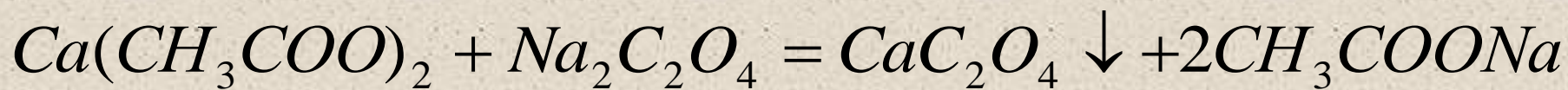
Кондуктометричне титрування

Основні типи кривих:

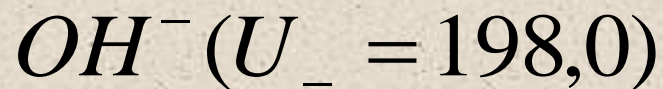
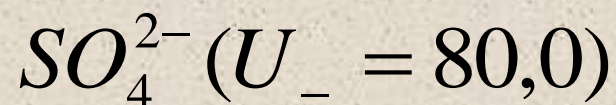
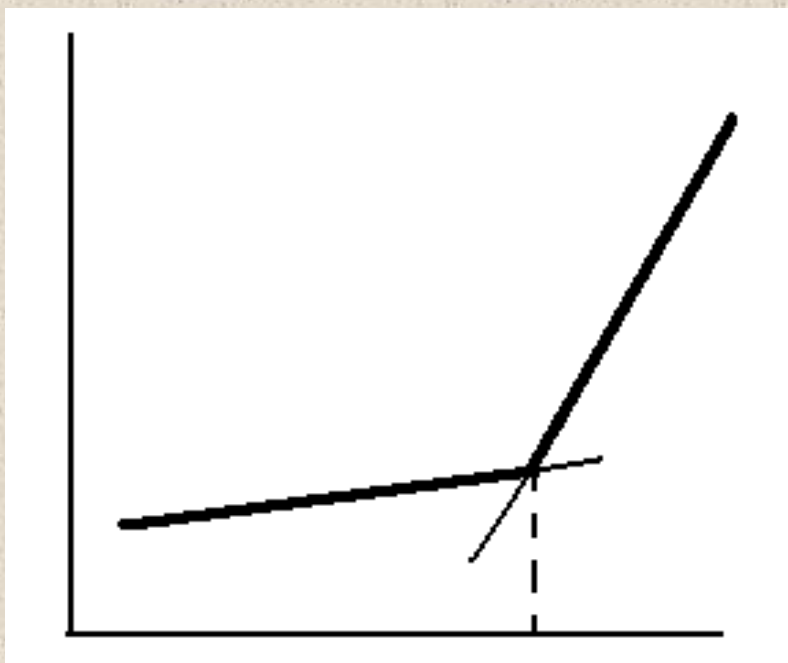
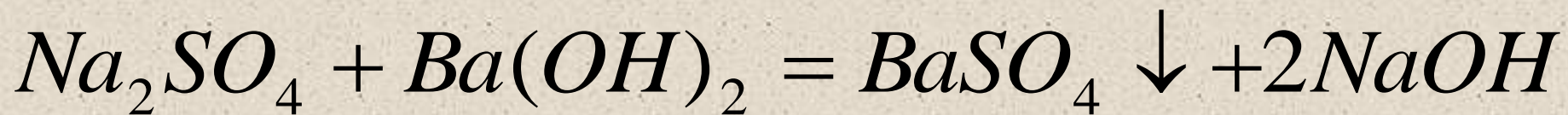
А) більш рухливий іон замінюється на менш рухливий

Б) іони титранта, які замінюють дослідні іони майже не відрізняються від них за рухливістю

B) менш рухливі іони в розчині замінюються на сильно рухливі іони.

Переваги кондуктометричного титрування

Можливість титрування

⇒ сумішей кислот або основ

⇒ мутних та забарвлених розчинів

⇒ при утворенні солей, що гідролізуються

Нижній поріг концентрацій -

10^{-4} моль/л

Похибка -

2 %

ЕЛЕКТРОГРАВІМЕТРИЧНИЙ МЕТОД АНАЛІЗУ

оснований на електролітичному осадженні металів або їх нерозчинних сполук на електродах при проходженні постійного струму крізь розчин та подальше визначення маси

$$m_{\text{речовини}} = m^{\text{кінець}}_{\text{електрода}} - m^{\text{поч}}_{\text{електрода}}$$

Закони Фарадея

І кількість речовини, яка утворюється в результаті катодної або анодної реакції при електролізі, прямо пропорційна кількості електрики Q , яка пройшла через електролізер:

$$m = k \cdot Q$$

$$Q = i \cdot t. \quad (\text{Кл} = 1\text{А} \cdot \text{с}).$$

Закони Фарадея

II

при проходженні через розчин одної і тої ж кількості електрики на електродах виділяється одна і та ж кількість еквівалентів речовини.

$$m = \frac{Q \cdot E_m}{96500} = \frac{I \cdot t \cdot E_m}{96500}$$

$$E = \frac{A}{n} \quad \Rightarrow \quad m = \frac{AIt}{n96500}$$

*Для електролізу, який проводиться з аналітичною метою, слід забезпечити 100% **вихід за струмом***

$$\eta = \frac{m_{\text{пр}}}{m_{\text{теор}}} \cdot 100\%.$$

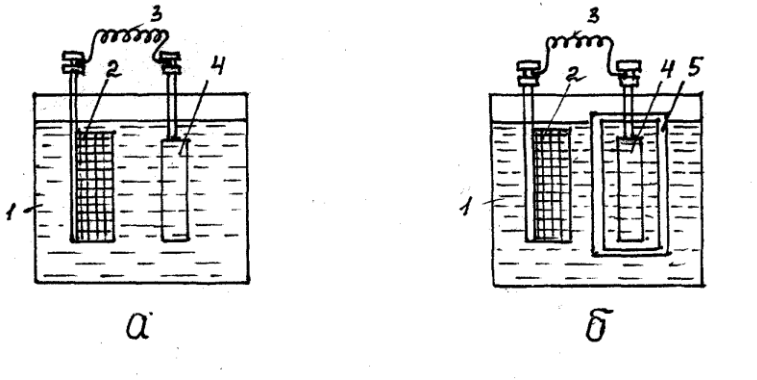
Види електролізу

•Прискорений електроліз

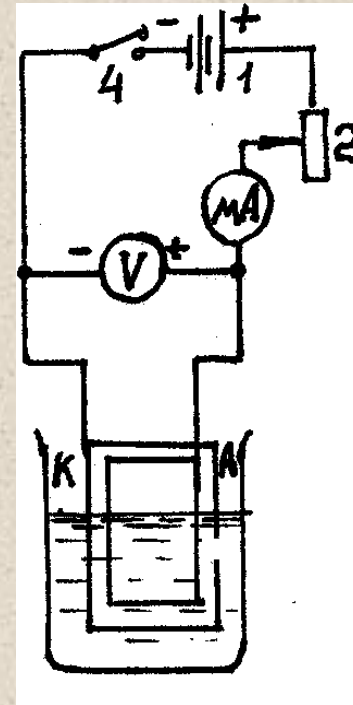
•Внутрішній електроліз

•Електроліз на ртутному катоді

•Зовнішній електроліз

а) без діафрагми;
б) з діафрагмою:
1 – скляний посуд; 2 – платиновий сітчастий катод; 3 – з'єднальний провідник; 4 – анод; 5 – порцелянова діафрагма

1.джерело струму;
2. реостат;
3.електроди;
4.перемикач

Умови проведення електролізу

фізичні:

- напруга
- сила струму
- опір розчину
- густина струму (оптимальна 0.01-0.1 А/см²)

хімічні:

- середовище осадження (оптимальне-середовище H₂SO₄)
- забезпечення „маскування” під низько концентровані розчини (щоб осади були кристалічними, чистими)

Вимоги до осадів

- *осад повинен бути певної кристалічної форми*
- *осад повинен бути практично нерозчинним*
- *чистота осаду повинна строго витримуватись*
- *осад повинен відповідати хімічній формулі (складу)*

Умова роздільного виділення металів

різниця стандартних потенціалів повинна бути не менша ніж 0,3 – 0,4 В.

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОГРАВІМЕТРІЇ

- для роздільного визначення металів, яке можливе, якщо:
- для однозарядних катіонів різниця в потенціалах виділення становить 0.4 В
  - для двозарядних катіонів різниця в потенціалах виділення становить 0.2 В

Переваги методу:

- висока точність (похибка визначення близько 0,1...0,2%);
- відносно нескладне апаратне устаткування;
- можливість проведення аналізу без попереднього розділення сумішей.

Недоліки методу:

- можливість визначення невеликої кількості елементів;
- досліджуються речовини з високим вмістом в розчині;
- довга тривалість аналізу.

ВОЛЬТАМПЕРОМЕТРИЧНИЙ МЕТОД АНАЛІЗУ

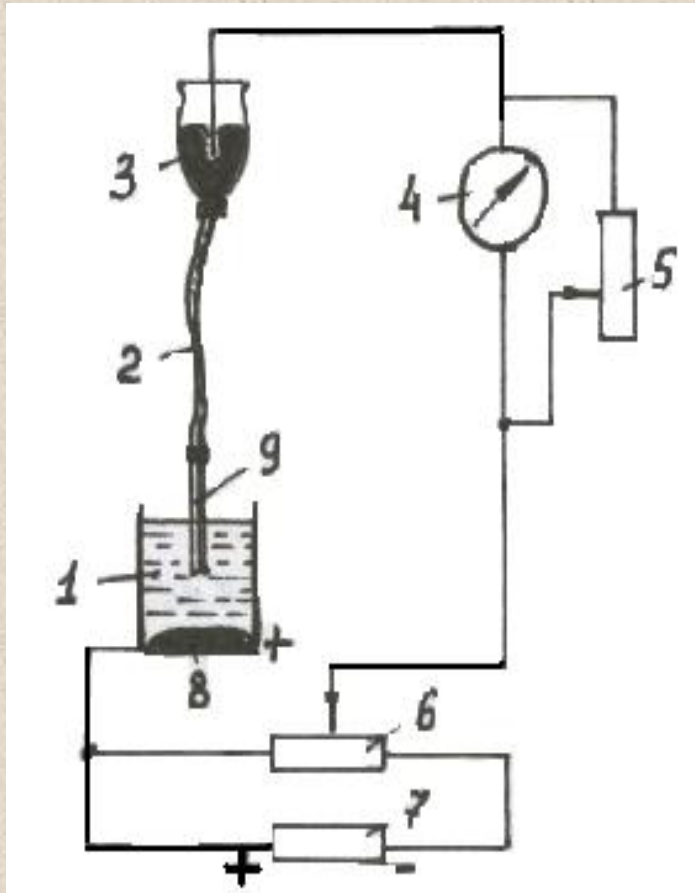
оснований на вивченні залежності сили струму, який перебігає крізь електролітичну комірку, від напруги, яка прикладена до електродів, що знаходяться в дослідному розчині.

*проводив електроліз на ртутному крапельному катоді; метод називали **полярографією**.*

Я.Гейровський (1922р.)

ПОЛЯРОГРАФІЧНА УСТАНОВКА

- 1 – електролітична комірка;
- 2 – гумова трубка;
- 3 – резервуар для ртуті;
- 4 – гальванометр;
- 5 – реохорд;
- 6 – потенціометр;
- 7 – акумулятор;
- 8 – ртутний анод;
- 9 – капіляр.

Катод - крапелька ртуті, яка витікає з капіляру до моменту її відриву.

Анод - донна металічна ртуть на дні електролізера

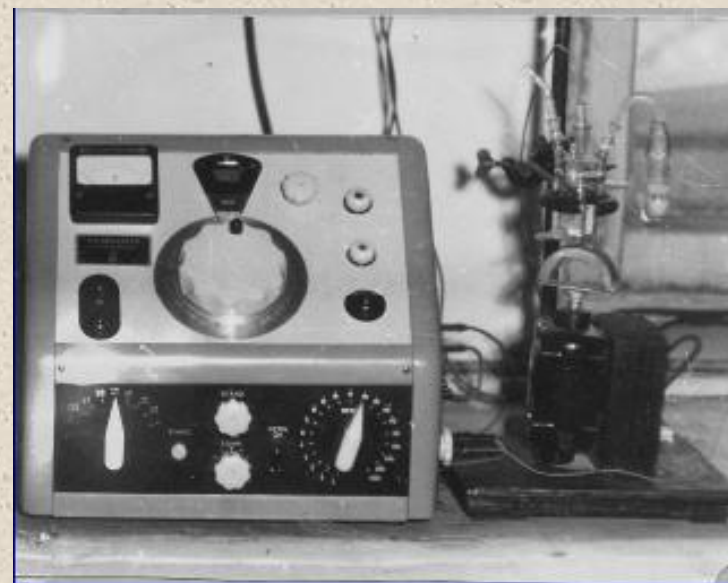
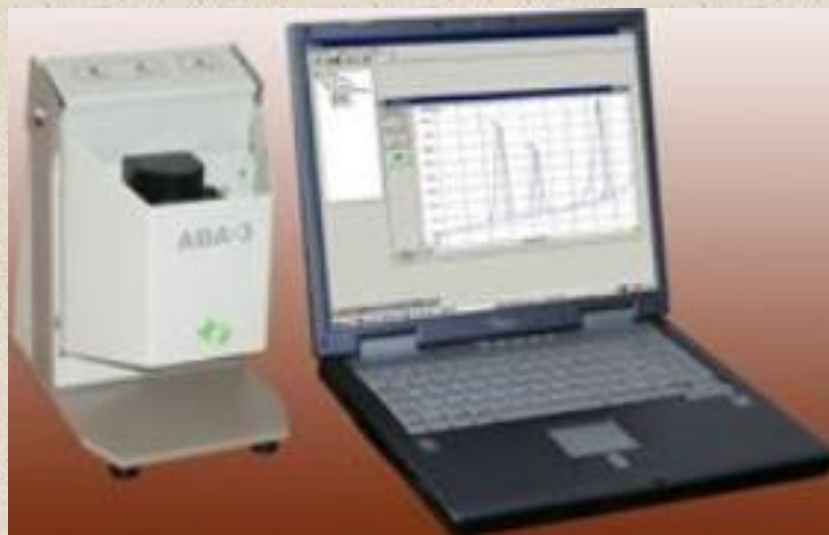
Прикладену до комірки напругу можна позначити:

$$E = (E_a - E_{k+}) - IR$$

де E_a – потенціал аноду; E_k – потенціал катоду; R – опір розчину;

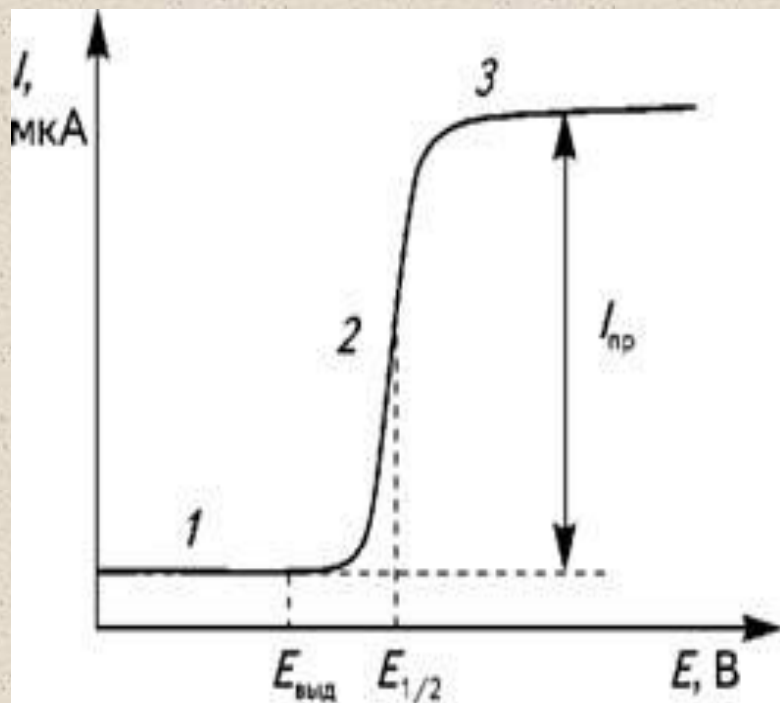
I – сила струму

Вольтамперметры (полярографы)

Поляризаційна крива (полярограма)

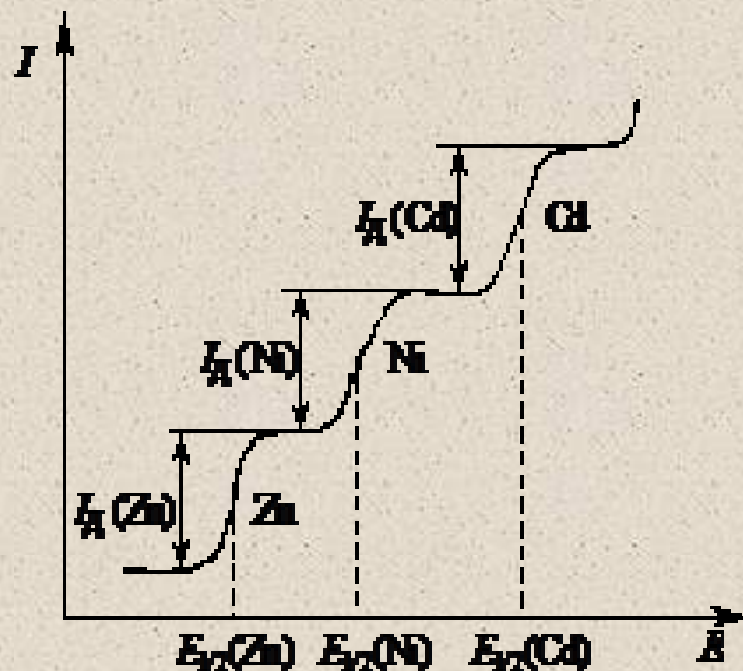
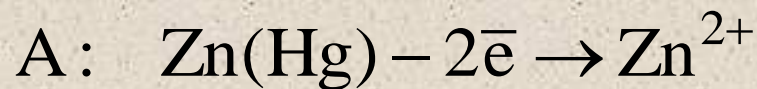
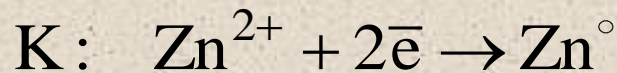
Якісна характеристика –

$E_{1/2}$ *потенціал напівхвилі*

Кількісна характеристика –

висота хвилі

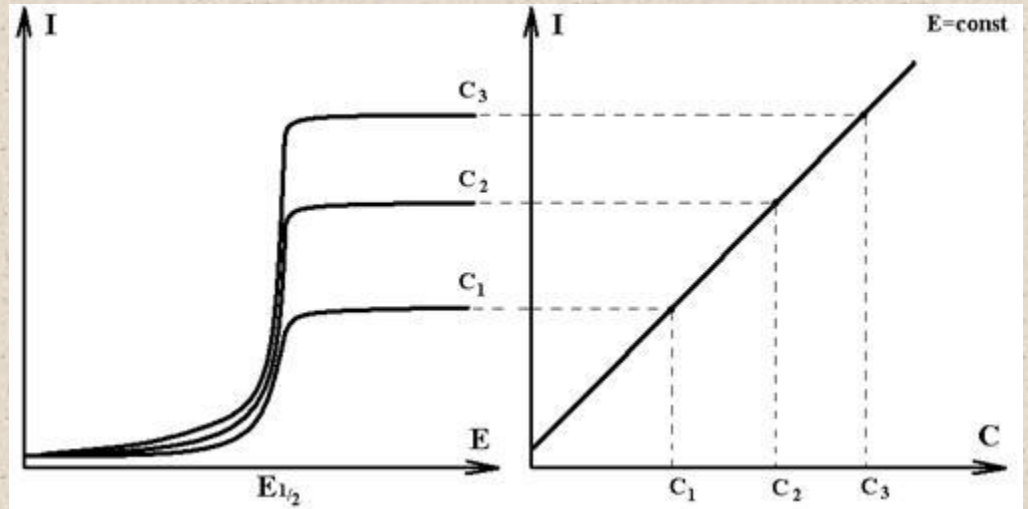
приклад

Кількісний полярографічний аналіз

Рівняння Ільковича:
$$I_D = 605 \cdot n \cdot C \cdot D^{1/2} \cdot m^{2/3} \cdot \tau^{1/6}$$

Метод калібрувального графіку

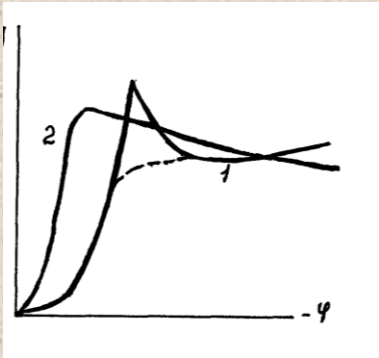
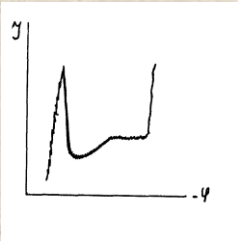
Метод стандартів

$$C_x = C_{CT} \frac{h_x}{h_{CT}}$$

Метод додатків

$$C_X = C_{CT} \frac{h_X}{h_{X+CT} - h_X}$$

Чинники, які впливають на вигляд полярограми

Фактор	Причини виникнення	Способи усунення
<p>Полярографічний фон</p>	<p>Виникнення міграційного струму</p>	<p>Ввести індиферентний електроліт (або фон): солі лужних та лужноземельних металів, солі амонію, луги, кислоти; концентрація яких повинна бути в 100-1000 разів більше, ніж концентрація дослідного іону.</p>
<p>Полярографічні максимуми</p> 	<p><u>Максимуми I роду</u> викликані нерівномірною поляризацією ртутної краплі.</p> <p><u>Максимуми II роду</u> виникають при швидкому витіканні ртуті з капіляру на фоні концентрованих електролітів (вище 0,1 моль/л).</p>	<p>В дослідний розчин додають поверхнево-активну речовину (ПАР): природні (желатина, агар-агар) або синтетичні (третон Х-100)</p> <p>Зменшують швидкості витікання ртуті з капіляру та додаванням ПАР.</p>
<p>Вплив розчиненого кисню</p> 	<p>Кисень заважає визначенню незначних концентрацій іонів металів, якщо його хвиля співпадає з хвилею дослідного іона</p>	<p>В кислих середовищах пропускають через дослідний розчин перед аналізом (15-20 хвилин) електрохімічно інертний газ (азот, гелій, аргон, CO₂, водень). До нейтральних та лужних розчинів додають Na₂SO₃</p>

Чутливість вольтамперометрії - 10^{-5} моль/дм³

Вольтамперометричний метод аналізу використовують:

- для визначення багатьох металів, які можуть бути визначені в рудах, концентратах, сплавах, інших природних та технічних об'єктах.
- для кількісного визначення кількох елементів без попереднього розділення (при потенціалах, які достатньо відрізняються

$$(\Delta E_{1/2} \geq 1,10\text{В})$$

- в аналізі лікарських препаратів, які здатні до електрохімічного окислення або відновлення.

Наприклад: аналіз саліцилової кислоти ($E_{1/2} = -1,29$ В в 0,1М КСІ), норсульфазолу ($E_{1/2} = \sim 1,66$ В у 0,1М $(\text{CH}_3)_4\text{NI}$), вітаміну В₁ ($E_{1/2} = \sim 1,25$ В у 0,1М КСІ) тощо